

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА В РАЗВИТИИ РЫНКА УСЛУГ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ)

Хамроев Мехрож Сирожхонович saminfo@kiut.uz

Руководитель курсов «Дневное и вечернее образование» Ташкентского
международного университета Кимё филиал Самарканд, Узбекистан, г.

Самарканд, ул.Х.Абдуллаева 63, Тел: +998 55 702 40 40

E-mail: saminfo@kiut.uz

Эшмуродов Султон Сувонкулович saminfo@kiut.uz

Руководитель заочного отделения
Ташкентского международного университета Кимё филиал Самарканд,
Узбекистан, г. Самарканд, ул.Х.Абдуллаева 63, Тел: +998 55 702 40 40

E-mail: saminfo@kiut.uz

Тошев Шерзод Уктамжонович proofst555@gmail.com

Резидент магистратуры 1-го курса Ташкентского международного
университета Кимё филиал Самарканд, Узбекистан, г. Самарканд,
ул.Х.Абдуллаева 63, Тел: +998 55 702 40 40

E-mail: saminfo@kiut.uz

АННОТАЦИЯ: В статье представлен всесторонний анализ текущего состояния и институциональной структуры рынка услуг высшего образования в Самаркандской области. Исследование оценивает организационную структуру, образовательные направления, контингент студентов, кадровый и научный потенциал государственных и негосударственных высших учебных заведений, действующих в регионе, а также их участие в национальных и международных рейтингах и аккредитационных процессах. Анализ учитывает контекст национальной политики и реформ, направленных на развитие высшего

образования в Республике Узбекистан, и определяет уровень соответствия региональным стратегиям развития.

В статье также анализируются передовые зарубежные практики – системы обеспечения качества образования, сотрудничество университетов и промышленности, международный набор персонала и академическая мобильность, продвижение научных исследований и модели стратегического управления – и обосновываются возможности их применения в условиях Самаркандской области. На основе SWOT-анализа определены сильные и слабые стороны, возможности развития и существующие угрозы рынка услуг высшего образования Самарканда, а также указано их влияние на региональную конкурентоспособность.

На основе результатов исследования разработаны стратегические подходы к устойчивому развитию рынка услуг высшего образования в Самаркандской области в 2025–2030 годах, а также предложены конкретные практические рекомендации для высших учебных заведений, органов государственного управления и других заинтересованных сторон. Эти рекомендации будут способствовать повышению качества образования и научного потенциала, укреплению международной интеграции и превращению Самаркандской области в один из конкурентоспособных образовательных центров Центральной Азии.

Ключевые слова: В высшее образование, рынок образовательных услуг, Самаркандская область, международный опыт, рейтинг, аккредитация, стратегическое развитие.

OPPORTUNITIES FOR USING INTERNATIONAL EXPERIENCE IN DEVELOPING THE HIGHER EDUCATION SERVICES MARKET (USING THE SAMARKAND REGION AS AN EXAMPLE)

Khamroev Mekhrozh Sirozhkhonovich saminfo@kiut.uz

Head of the Daytime and Evening Education courses at the Tashkent International Kimyo University Samarkand branch, Uzbekistan, Samarkand, H.Abdullaev St. 63, Tel: +998 55 702 40 40

Eshmurodov Sulton Suvonkulovich saminfo@kiut.uz

Head of external education at the Tashkent International Kimyo University Samarkand branch, Uzbekistan, Samarkand, H.Abdullaev St. 63, Tel: +998 55 702 40 40

Toshev Sherzod Uktamjonovich proofst555@gmail.com

1st year resident of the master's program at Tashkent International University Kimyo branch Samarkand, Uzbekistan, Samarkand, H. Abdullaev str. 63, Tel: +998 55 702 40 40 Email: saminfo@kiut.uz

ABSTRACT: This article presents a comprehensive analysis of the current state and institutional structure of the higher education market in the Samarkand region. The study assesses the organizational structure, educational programs, student population, human resources, and research potential of public and private higher education institutions operating in the region, as well as their participation in national and international rankings and accreditation processes. The analysis takes into account the context of national policies and reforms aimed at developing higher education in the Republic of Uzbekistan and determines the level of compliance with regional development strategies.

The article also analyzes best international practices—quality assurance systems, university-industry cooperation, international recruitment and academic mobility, research promotion, and strategic management models—and substantiates their applicability to the Samarkand region. A SWOT analysis identifies the strengths and weaknesses, development opportunities, and existing threats of the Samarkand higher education market, and identifies their impact on regional competitiveness.

Based on the study's findings, strategic approaches to the sustainable development of the higher education market in the Samarkand region from 2025 to 2030 were developed, along with specific practical recommendations for higher education institutions, government agencies, and other stakeholders. These recommendations will contribute to improving the quality of education and research potential, strengthening international integration, and transforming the Samarkand region into a competitive educational hub in Central Asia.

Keywords: higher education, educational services market, Samarkand region, international experience, ranking, accreditation, strategic development.

OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)

Hamroev Mehroj Sirojjonovich saminfo@kiut.uz

Toshkent xalqaro Kimyo universitetining Samarqand filiali 1-kurs magistratura rezidenti, O'zbekiston, Samarqand, H. Abdullaev ko'chasi, 63, Tel: +998 55 702 40 40 Elektron pochta: saminfo@kiut.uz

Eshmurodov Sulton Suvonqulovich saminfo@kiut.uz

Toshkent xalqaro Kimyo universitetining Samarqand filiali "Sirtqi ta'lim" yo'nalishlari rahbari, O'zbekiston, Samarqand, H. Abdullaev ko'chasi, 63, Tel: +998 55 702 40 40 Elektron pochta: saminfo@kiut.uz

Toshev Sherzod Uktamjonovich proofst555@gmail.com

Toshkent xalqaro Kimyo universitetining Samarqand filiali 1-kurs magistratura rezidenti, O'zbekiston, Samarqand, H. Abdullaev ko'chasi, 63, Tel: +998 55 702 40 40 Elektron pochta: saminfo@kiut.uz

Annotatsiya: Maqolada Samarqand viloyati oliy ta'lim xizmatlari bozorining joriy holati va institutsional landshafti har tomonlama tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida hududda faoliyat yuritayotgan davlat va nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarining

tashkiliy tuzilmasi, ta'lim yo'nalishlari, talabalar kontingenti, kadrlar va ilmiy salohiyati, shuningdek, ularning milliy va xalqaro reytinglar hamda akkreditatsiya jarayonlaridagi ishtiroki baholanadi. Tahlil jarayonida O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni rivojlantirishga qaratilgan milliy siyosat va islohotlar konteksti inobatga olinib, mintaqaviy rivojlanish strategiyalari bilan uyg'unlik darajasi aniqlanadi.

Shuningdek, maqolada xorijiy ilg'or tajribalar — ta'lim sifatini ta'minlash tizimlari, universitet–sanoat hamkorligi, xalqaro rekrutment va akademik mobillik, ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirish hamda strategik boshqaruv modellari — tahlil qilinib, ularni Samarqand viloyati sharoitida qo'llash imkoniyatlari asoslab beriladi. Samarqand oliy ta'lim xizmatlari bozorining kuchli va zaif jihatlari, rivojlanish imkoniyatlari hamda mavjud tahdidlari SWOT tahlil asosida aniqlanib, ularning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'siri ko'rsatib o'tiladi.

Tadqiqot natijalari asosida Samarqand viloyati oliy ta'lim xizmatlari bozorini 2025–2030-yillarda barqaror rivojlantirishga qaratilgan strategik yondashuvlar ishlab chiqilib, oliy ta'lim tashkilotlari, davlat boshqaruvi organlari va boshqa manfaatdor tomonlar uchun aniq amaliy tavsiyalar taklif etiladi. Mazkur tavsiyalar ta'lim sifati va ilmiy salohiyatni oshirish, xalqaro integratsiyani kuchaytirish hamda Samarqand viloyatini Markaziy Osiyoning raqobatbardosh ta'lim markazlaridan biriga aylantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ta'lim xizmatlari bozori, Samarqand viloyati, xalqaro tajriba, reyting, akkreditatsiya, strategik rivojlanish.

Kirish: Oliy ta'lim tizimi bugun nafaqat kadrlar tayyorlash instituti, balki mintaqaning innovatsion, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini tezlashtiruvchi strategik resurs sifatida qaralmoqda. O'zbekistonda oliy ta'limning qamrovi keskin kengayib, yangi universitetlar va filiallar tashkil etildi, xalqaro hamkorlik hamda reytinglarga kirish jarayonlari faollashdi. Samarqand viloyati bu jarayonlarning markaziy hududlaridan biri bo'lib, tarixiy ilmiy-ma'rifiy an'anaga ega landshaftda davlat, filial va nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarining turli modellarini jamlagan.

Shu sharoitda oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirish faqat yangi muassasa ochish yoki qabulni ko'paytirish bilan chegaralanmaydi. Raqobatbardoshlikni oshirish, ta'lim sifati va ilmiy natijadorlikni kuchaytirish, xalqaro integratsiyani jadallashtirish uchun xorijiy tajribalarni moslashtirilgan holda joriy etish zarur.

Tadqiqot maqsadi: Samarqand viloyati oliy ta'lim xizmatlari bozorining holatini tahlil qilish va xorijiy ilg'or tajribalar asosida 2025–2030-yillarga mo'ljallangan rivojlanish yondashuvlarini taklif etish. hududiy oliy ta'lim landshaftini va asosiy ishtirokchilarni tavsiflash; milliy islohotlar kontekstida Samarqandning strategik rolini asoslash; xalqaro tajribalarni (sifat, boshqaruv, reyting, moliyalashtirish, hamkorlik) umumlashtirish; SWOT tahlil orqali muammolar va imkoniyatlarni aniqlash; amaliy tavsiyalar va yo'l xaritasi elementlarini ishlab chiqish.

Tadqiqot materiallari va usullari: O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish "2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" doirasida amalga oshirilmoqda. Konsepsiyada oliy ta'lim bilan qamrovni oshirish, kredit-modul tizimiga o'tish, ilmiy tadqiqotlar samaradorligini kuchaytirish, akademik va moliyaviy mustaqillikni kengaytirish hamda OTMlarni xalqaro reytinglarda yuqori pog'onalarga olib chiqish kabi vazifalar belgilangan. Ushbu maqsadlarda Samarqand davlat universitetining xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarga chiqishi alohida tilga olinishi, shuningdek, Samarqandda xorijiy OTMlar filiallari uchun yirik kampus yaratish rejalari mintaqaning strategik ahamiyatini kuchaytiradi.

Samarqandning tarixiy va geografik ustunliklari (turizm, madaniy meros, logistika, demografik salohiyat) oliy ta'lim xizmatlari bozorini mintaqaviy markaz sifatida shakllantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Biroq bunday markazlashuv faqat muassasalar soni emas, balki sifat ko'rsatkichlari, ma'lumot shaffofligi, xalqaro akkreditatsiya va bozor ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlash bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijalari: Samarqand viloyatida turli yo'nalish va tashkiliy shakldagi oliy ta'lim tashkilotlari faoliyat yuritadi. Landshaft quyidagi asosiy bloklardan iborat:

Yirik davlat universitetlari: SamDU – keng qamrovli klassik universitet, xalqaro reytinglarda ishtirok etadi, talabalar kontingenti katta. **SamDTU** – tibbiyot sohasida yirik markaz, xorijiy talabalar ulushi yuqori.

Davlat OTMlar filiallari: TATU SF – IT va telekommunikatsiya yo‘nalishlarida ixtisoslashgan. **TDIU SF** – iqtisodiyot va raqamli iqtisodiyot yo‘nalishlari bo‘yicha o‘sib borayotgan filial.

Nodavlat va xalqaro modeldagi muassasalar: TKXU SF – xalqaro akkreditatsiya va ko‘p tillilik komponentiga urg‘u beradi. **SIUT** – texnologiya va muhandislikka yo‘naltirilgan, xorijiy mutaxassislar va qo‘shma diplomlar konsepsiyasini ilgari suradi.

Tor ixtisoslashgan davlat institutlari: SamATI/SamAguni – agroinnovatsiya va tadqiqotlarga yo‘naltirilgan institut.

Mintaqada oliy ta‘lim yo‘nalishlari diversifikatsiyalashgan bo‘lsa-da, ayrim segmentlarda takrorlanish mavjud: IT va iqtisodiyot/biznes yo‘nalishlari bir nechta muassasalarda taklif etiladi. Bu esa resurslar tarqalishi, sifat ko‘rsatkichlarining farqlanishi va tizim “fragmentatsiyasi” xavfini kuchaytiradi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, oliy ta‘lim xizmatlari bozorini rivojlantirishda quyidagi mexanizmlar eng samarali hisoblanadi:

Ko‘plab davlatlarda ta‘lim sifati ichki va tashqi baholash mexanizmlari orqali boshqariladi: dastur akkreditatsiyasi, o‘qitish natijalari (learning outcomes), ish beruvchilar fikri, bitiruvchilar bandligi kabi indikatorlar muntazam monitoring qilinadi. Samarqand sharoitida bu yondashuv muassasalar o‘rtasidagi sifat tafovutini kamaytiradi va brendni kuchaytiradi.

Germaniya, Janubiy Koreya, Singapur kabi mamlakatlarda ta‘limning amaliy yo‘nalishi kuchli: talabalar korxonalar bilan hamkorlikda o‘qiydi, amaliyot va loyihalar majburiy komponent. Samarqandda IT, agro, turizm va tibbiyot yo‘nalishlarida “university–industry” modeli bozor ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlashni tezlashtiradi.

Malayziya, Polsha, Turkiya tajribasida xorijiy talabalarni jalb qilish uchun ingliz tilidagi dasturlar, soddalashtirilgan qabul, yashash infratuzilmasi va marketing tizimi joriy etiladi. SamDTUda xorijiy talabalar ulushining mavjudligi mintaqaga uchun tayanch “platforma” bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Ko‘plab tizimlarda WoS/Scopus nashrlari, grantlar, patentlar bo‘yicha KPIlar joriy etilgan, laboratoriyalar va ilmiy markazlar konsorsium shaklida ishlaydi. Samarqandda SamDU, TATU SF, SamATI va TDIU SF bazasida klaster-konsorsium yondashuvi ilmiy natijadorlikni oshiradi.

Yetakchi universitetlar strategik boshqaruv (strategik reja, KPI, data-driven management) asosida ishlaydi. Samarqand muassasalari uchun eng muhim masala – ma’lumotlar bazasini standartlashtirish va shaffof hisobot tizimini joriy etishdir.

SWOT tahlil

Kuchli jihatlar:

- tarixiy ilmiy-ma’rifiy markaz (Samarqand brendi);
- yirik flagman muassasalar (SamDU, SamDTU);
- yo‘nalishlar xilma-xilligi (IT, tibbiyot, agro, turizm);
- ayrim muassasalarda xalqaro komponent (akkreditatsiya, xorijiy talabalar).

Zaif jihatlar:

- KPI va statistik ma’lumotlarning to‘liq emasligi;
- sifat standartlari va resurslar bo‘yicha tafovut;
- takrorlanadigan dasturlar va fragmentatsiya;
- ilmiy natijadorlik va reyting ko‘rsatkichlarining notekisligi.

Imkoniyatlar:

- “Konsepsiya–2030” orqali davlat qo‘llab-quvvatlovi;
- xorijiy OTMlar uchun kampus va hamkorlik loyihalari;
- turizm, agroinnovatsiya, IT kabi hududiy ustun sektorlar;
- xalqaro talabalarni jalb qilish bo‘yicha o‘sayotgan bozor.

Tahdidlar:

- sifatni nazorat qilmasdan qabulni oshirish;
- kadrlar migratsiyasi va “brain drain”;
- raqobat kuchayishi (boshqa hududlar va xususiy sektor);
- muassasalararo koordinatsiya yetishmasa, resurslarning samarasiz taqsimlanishi.

Xulosalar: Samarqand viloyati oliy ta’lim xizmatlari bozori yirik flagman muassasalar, yangi filiallar va nodavlat sektor uyg’unligiga ega bo’lgan diversifikatsiyalashgan tizimdir. Shu bilan birga, ma’lumotlar shaffofligi, muassasalararo koordinatsiya, sifat standartlarining barqarorligi hamda ilmiy natijadorlik kabi yo‘nalishlarda tizimli muammolar mavjud. Xorijiy ilg‘or tajribalarni moslashtirish – sifatni ta’minlash, universitet–sanoat hamkorligi, xalqaro rekrutment va data-driven boshqaruvga o‘tish orqali Samarqandni 2025–2030 yillarda Markaziy Osiyoning raqobatbardosh ta’lim markaziga aylantirish uchun real imkoniyat yaratadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Набиев В. Ш. Образовательный потенциал: дефиниции понятия, структура и значение в компетентностном подходе //Крымский научный вестник. – 2015. – №. 5-2. – С. 3-17.
2. Астафьева Е. Н. Познавательный и образовательный потенциал истории педагогики //Academia. Педагогический журнал Подмосковья. – 2016. – №. 2. – С. 59-62.
3. Шуб М. Л. Современные коммеморативные практики: образовательный и воспитательный потенциал //Челябинский гуманитарий. – 2016. – №. 3 (36). – С. 80-87.
4. Морозова Е. Е., Федорова О. А., Золотухина О. А. Образовательный потенциал проекта «Мир комнатных растений» //Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2011. – Т. 104. – №. 12. – С. 168-172.

5. Губанов Н. Н., Губанов Н. И. Вызов Аполлона и образовательный потенциал общества //Гуманитарный вестник. – 2016. – №. 4 (42). – С. 4.
6. Дегтярева В. В. Образовательный потенциал социальных сетей //Философия образования. – 2010. – №. 3. – С. 30-35.